

3. РАДИОНИЦА: КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЕТЕТА (1)¹

ЦИЉ: упознавање ученика са Конвенцијом о правима детета и правима која она гарантује

ПОСТУПАК САЗНАВАЊА:

- упознавање ученика са структуром и садржајем Конвенције о правима детета,
- упознавање са могућим начинима класификације права,
- упознавање са појмом недељивости права.

МАТЕРИЈАЛ ЗА РАД: маказе, лепак, фломастери, флип чарт папир, Прилог 1 - „Картице права“, Примерак текста Конвенције о правима детета

ВРЕМЕНСКО ТРАЈАЊЕ: 45 минута

ТОК РАДИОНИЦЕ:

Напомена: радионица је конципирана тако да нуди могућност више алтернативних активности кроз које се може постићи постављени циљ. Описана су три начина на које је активност могуће прилагодити узрасном нивоу, способностима и интересовањима групе. Корак 1 је заједнички за сва три начина.

Корак 1 Наставник прави краћи увод у којем ученицима показује примерак Конвенције о правима детета, објашњава њен настанак, карактеристике и описује њен садржај (више о овоме видети у теоријском делу „Конвенција Уједињених нација о правима детета“).

Након тога указује да су, од када је Конвенција усвојена, уложени бројни напори да се права садржана у њој класификују и да је то чињено у намери да се олакша информисање о правима и самој њиховој примени.

Могућност реализације 1

Корак 2 Наставник је унапред исекао картице права. Сваком ученику даје по једну. Уколико је група мања од броја картица, водитељ елиминира неке од њих.

Наставник даје инструкцију да је у овој активности циљ формирати неколико група и то тако да једну групу чине ученици чија права, по њиховом мишљењу, имају нешто заједничко. Ученици треба да устану и, шетајући се по простору, што већем броју вршњака објасне право које се налази на њиховој картици и да се групишу уколико сматрају да њихова права имају нешто заједничко. Није дефинисан број група, као ни број чланова по групи. Током процеса формирања група, наставник подстиче ученике да дискутују између себе и договарају се, аргументујући разлоге због којих мисле да су припадници те групе.

Корак 3 Када су групе формиране, свака од њих треба да одреди свој назив по доминантној карактеристици/обележју по коме су се груписали.

Корак 4 Наставник узима картице које су елиминисане у првом кругу и чита једну по једну, а ученици имају задатак да је сврстају у одговарајућу групу.
Лепљење картица.

Дискусија следи на наредном часу.

¹ Радионица III и Радионица IV чине целину, подела на два дела направљена је искључиво због временског трајања.

Могућност реализације 2

Корак 2 Ученици се поделе у 4 групе. Наставник је унапред исекао картице права. Свака група извлачи подједнак број картица, случајним одабиром.

Корак 3 Свака група добија задатак да кроз пантомиму или друге кратке драмске форме изведе ситуацију којом представља одређено право. Након извођења, остале групе имају задатак да што прецизније одреде о ком је праву реч.

Након препознавања о ком је праву реч, групе имају задатак да сместе/залепе то право у одговарајућу групу права која су већ исписана на флип чарт папирима. 7 флип чарт папира и 7 назива група (дефиниција детета; основни принципи; грађанска и политичка права; породична средина и алтернативна нега; основна здравствена и социјална заштита; образовање, слободно време и културне активности; дете у посебним ситуацијама).

Када прва група заврши, остале прелазе на следеће драмско приказивање права и његово смештање у одговарајућу групу. И тако редом. Уколико нема довољно времена, драмском формом се може представити по неколико права из сваке групе за које је најлакше смислити драмску форму, а остала права, читајући пленарно, разврстати по групама.

Лепљење картица.

Дискусија следи на наредном часу.

Могућност реализације 3

(Предложени начин преузет је и модификован из Приручника за водитеље радионица из области права детета за рад са децом средњошколског узраста „Сада знам зато могу“, Центар за права детета, 2003).

Корак 2 Наставник формира групе од 5 до 6 ученика, свакој групи даје унапред исечени Прилог: „Картице права“ са задатком да сва наведена права, односно картице права, у оквиру групе пажљиво прочитају.

Напомена за наставника: потребно је унапред припремити онолико примерака исеченог Прилога 1 - „Картице права“ колико има формираних група.

Корак 3 Наставник ученицима каже да ће сада њихов задатак бити да „Картице права“ које су прочитали на одређени начин разврстају, односно да покушају да споје оне картице за које мисле да имају нешто заједничко, да спадају у исту групу. Током овог корака, ученицима се каже да могу картице да премештају из једне у другу групу, да мењају или додају нове групе.

Напомена за наставника: наставник подстиче ученике да дискутују, да се договарју, организују и реорганизују групе сличних права и наглашава да не постоји један тачан одговор, већ да су сви одговори добри, као и да поједине картице могу да остану неразврстане.

Корак 4 Када заврше са разврставањем, лепе картице на флип чарт папир, а наставник их подстиче да дају називе групама права које су формирали, такође могу назив дати и целом плакату.

Дискусија следи на наредном часу.

Прилог 1 - „Картице права“

Члан 1. ДЕФИНИЦИЈА ДЕТЕТА Дететом се сматра особа испод 18 година, уколико се законом дате земље пунолетство не стиче раније.	Члан 2. НЕДИСКРИМИНАЦИЈА Сва права примењују се на сву децу без дискриминације. Државе имају обавезу да штите децу од свих облика дискриминације и да предузимају позитивне акције у циљу промоције њихових права.
Члан 3. НАЈБОЉИ ИНТЕРЕС ДЕТЕТА Сви поступци који се тичу детета предузимаће се у складу с његовим/њеним најбољим интересима. Државе ће обезбедити одговарајућу бригу о детету у случају када родитељи или старатељи то не чине.	Члан 4. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА Државе морају да учине све што је у њиховој моћи да би се права предвиђена Конвенцијом остварила.
Члан 5. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ РОДИТЕЉА У ОДНОСУ НА РАЗВОЈНЕ МОГУЋНОСТИ ДЕТЕТА Државе морају поштовати права и одговорност родитеља, односно проширене породице, да усмеравају и саветују дете у вези са његовим правима, сходно његовим развојним могућностима.	Члан 6. ОПСТАНАК И РАЗВОЈ Свако дете има неотуђиво право на живот, а држава има обавезу да обезбеди његов опстанак и развој.
Члан 7. ИМЕ И ДРЖАВЉАНСТВО Дете има право на име од рођења. Дете има право на стицање држављанства и, уколико је могуће, право да зна своје родитеље и да буде чувано од стране њих.	Члан 8. ОЧУВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА Држава има обавезу да штити и уколико је потребно, обезбеди поновно успостављање свих битних аспеката дететовог идентитета. То укључује име, држављанство и породичне везе.
Члан 9. ОДВАЈАЊЕ ОД РОДИТЕЉА Дете има право да живи са својим родитељима, осим у случају када се у одговарајућем поступку оцени да је одвајање у најбољем интересу детета. Дете има право да одржава контакт са оба родитеља уколико је одвојено од једног или обоје њих.	Члан 10. СПАЈАЊЕ ПОРОДИЦЕ Деца и родитељи имају право да напусте било коју земљу и да уђу у своју земљу у циљу спајања породице или одржавања односа између деце и родитеља.
Члан 11. НЕЗАКОНИТО ПРЕБАЦИВАЊЕ И НЕВРАЋАЊЕ ДЕЦЕ Држава има обавезу да предупреди киднаповање и задржавање деце у иностранству, било да то ради родитељ или неко други и да у тим случајевима предузима одговарајуће мере.	Члан 12. ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА Дете има право на слободно изражавање сопственог мишљења и право да се оно узме у обзир у свим стварима и поступцима који га се непосредно тичу.
Члан 13. СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА Дете има право да слободно изражава своје погледе, да тражи, прима и саопштава информације и идеје свих врста и на разне начине, без обзира на границе.	Члан 14. СЛОБОДА МИСЛИ, САВЕСТИ И ВЕРОИСПОВЕСТИ Држава ће поштовати право детета на слободу мисли, савести и вероисповести и право и обавезу родитеља да их у томе усмеравају.
Члан 15. СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА Деца имају право на слободу удруживања и слободу мирног окупљања.	Члан 16. ЗАШТИТА ПРИВАТНОСТИ Деца имају право на заштиту од мешања у њихову приватност, породицу, дом и личну преписку и право на заштиту своје части и угледа.
Члан 17. ПРИСТУП ОДГОВАРАЈУЋИМ ИНФОРМАЦИЈАМА Држава ће обезбедити деци да имају	Члан 18. ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА Оба родитеља имају заједничку одговорност за подизање детета. Држава

приступ информацијама и материјалима из различитих извора. Држава ће подстицати средства јавног информисања да шире информације од друштвене и културне користи за дете и предузимати мере да децу заштити од штетних информација и материјала.	ће пружити помоћ родитељима у остваривању одговорности за подизање деце и обезбедити развој установа, капацитета и служби за заштиту и бригу о њима.
Члан 19. ЗАШТИТА ОД ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА Држава ће заштитити дете од свих облика малтретирања док је под бригом родитеља или других особа које се о њему старају и успоставиће одговарајуће програме превенције и помоћи жртвама злостављања.	Члан 20. ЗАШТИТА ДЕЦЕ БЕЗ РОДИТЕЉА Држава је обавезна да обезбеди посебну заштиту деци лишеној родитељског старања и да осигура смештај такве деце у одговарајуће алтернативне породице или установе. У збрињавању деце лишене родитељског старања дужна пажња ће бити посвећена дететовом културном пореклу.
Члан 21. УСВОЈЕЊЕ У земљама које признају и допуштају усвојење, оно ће бити изведено у складу са најбољим интересом детета, и то само уз сагласност надлежних власти и уз мере заштите детета.	Члан 22. ДЕЦА ИЗБЕГЛИЦЕ Дете избеглица или дете које тражи избеглички статус има право на посебну заштиту. Држава има обавезу да сарађује са одговарајућим организацијама које пружају такву заштиту и помоћ.
Члан 23. ДЕЦА СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ Дете са физичким или менталним сметњама у развоју има право на посебну негу, образовање и оспособљавање за рад, које ће му обезбедити потпун и достојан живот и постизање за њега највишег степена самосталности и социјалне интеграције.	Члан 24. ЗДРАВЉЕ И ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА Дете има право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите. Државе ће посветити посебну пажњу примарној здравственој заштити и превенцији, здравственом просвећивању и смањењу смртности одојчади и деце. У том смислу, држава ће се укључити у међународну сарадњу и тежити да ниједно дете не буде лишено могућности ефикасне здравствене заштите.
Члан 25. ПЕРИОДИЧНА ПРОВЕРА ПОСТУПКА Дете које је држава збринула ради старања, заштите или лечења, има право на периодичну проверу поступка и услова.	Члан 26. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА Дете има право на социјалну заштиту, укључујући социјално осигурање.
Члан 27. ЖИВОТНИ СТАНДАРД Свако дете има право на животни стандард који одговара његовом физичком, менталном, духовном, моралном и социјалном развоју. Родитељи имају примарну одговорност да детету обезбеде адекватан животни стандард. Обавеза државе је да помогне и осигура да родитељи ту своју одговорност испуњавају. Ова обавеза државе може укључивати материјалну помоћ родитељима и деци.	Члан 28. ОБРАЗОВАЊЕ Дете има право на образовање. Држава је обавезна да осигура бесплатно и обавезно основно образовање, подстиче различите облике средњег образовања доступне свима и омогући приступ вишем образовању у складу са способностима детета. Школска дисциплина ће се спроводити у складу са правима детета и уз поштовање његовог достојанства. Државе ће се укључити у међународну сарадњу у циљу остваривања овог права.
Члан 29. ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА Образовање ће имати за циљ развој дететове личности, талената и менталних и физичких способности до њихових крајњих граница. Образовање ће припремати дете за активан живот у слободном друштву и неговати код њега поштовање према родитељима, његовом	Члан 30. ДЕТЕ ПРИПАДНИК МАЊИНЕ Деца припадници етничких мањина и домородачког становништва имају право да уживају сопствену културу, да исповедају своју веру и користе свој језик.

културном пореклу, језику и вредностима, као и поштовање према културном пореклу и вредностима других.	
Члан 31. СЛОБОДНО ВРЕМЕ, РЕКРЕАЦИЈА И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ Дете има право на одмор, игру, слободно време и учешће у културним и уметничким активностима.	Члан 32. ДЕЧЈИ РАД Дете има право на заштиту од рада који угрожава његово здравље, образовање или развој. Држава ће прописати минималну старост за запошљавање и регулисати услове рада.
Члан 33. ЗЛОУПОТРЕБА ШТЕТНИХ СУПСТАНЦИ Деца имају право на заштиту од употребе наркотика и психотропних супстанци. Државе имају обавезу да спрече употребу деце у производњи и промету штетних супстанци.	Члан 34. СЕКСУАЛНО ИСКОРИШЋАВАЊЕ Држава ће заштитити децу од сексуалног искоришћавања и злостављања, укључујући проституцију и порнографију.
Члан 35. ОТМИЦА И ТРГОВИНА ДЕЦОМ Држава је обавезна да предузме све одговарајуће мере да спречи отмицу, продају и трговину децом.	Члан 36. ДРУГИ ОБЛИЦИ ИСКОРИШЋАВАЊА Дете има право на заштиту од било ког вида искоришћавања штетног по његову добробит, поред оних наведених у члановима 32, 33. и 34.
Члан 37. МУЧЕЊЕ И ЛИШЕЊЕ СЛОБОДЕ Ниједно дете не сме бити подвргнуто мучењу, окрутном поступку или кажњавању нити незаконитом хапшењу и лишавању слободе. Ни смртна казна ни доживотни затвор без могућности ослобођења неће бити досуђени за прекршаје које учине особе испод 18 година старости. Свако дете лишено слободе одваја се од одраслих, сем ако се не сматра да је то у најбољем интересу детета; има право на правну и другу помоћ и право да одржава контакт са својом породицом.	Члан 38. ОРУЖАНИ СУКОБИ Државе уговорнице предузимају све практично изводљиве мере како деца испод 18 година не би непосредно учествовала у оружаним сукобима. Деца испод 18 година не могу бити регрутована у оружане снаге. Државе ће такође осигурати заштиту и бригу о деци погођеној оружаним сукобима, како је то предвиђено међународним правом.
Члан 39. ОПОРАВАК Држава има обавезу да обезбеди одговарајући физички и психички опоравак и социјалну реинтеграцију деце која су жртве оружаних сукоба, мучења, занемаривања, искоришћавања и злостављања.	Члан 40. МАЛОЛЕТНИЧКО ПРАВОСУЂЕ Дете које је у сукобу са законом има право на поступак којим се подстиче његово достојанство и осећање личне вредности, који води рачуна о његовом узрасту и који води његовој социјалној реинтеграцији. Дете има право на правну и другу помоћ у циљу своје одбране. Судски поступак и смештај у казнене институције биће избегнути кад год је то могуће.